

Verden set fra RUC?

At identificere et snævert udvalg af relevant litteratur med diskursanalysen som sådan og derfra at forkaste diskursanalytiske tilgange virker en anelse overdrevet

Nils Bredsdorff: *Diskurs og Konstruktion. En samfundsvidenskabelig kritik af diskursanalyser og socialkonstruktivismen*. Forlaget Sociologi, Frederiksberg 2002. 194 s. 175 kr.

Af Iris Rittenhofer

Noget virkede straks bekendt, da en kollega viste mig Niels Bredsdorffs nyudkomne bog. Det tog et stykke tid, men så gik det op for mig: Det var bogens titel *Diskurs og Konstruktion*. Udskifter jeg det danske 'og' med det tyske 'und', så er det den nøjagtige titel på en ph.d.-afhandling, som blev forsvaret i 1999 på Aalborg Universitet. Som forskningsbibliotekar må Bredsdorff kende til afhandlingens eksistens. Selvfølgelig checkede jeg straks Bredsdorffs referenceliste: Afhandlingen er ikke anført. Om det skyldes, at Bredsdorff i sin kritik af 'diskursanalysen' ikke forholder sig til poststrukturalistiske analyser, der også beskæftiger med køn, skal jeg ikke kunne sige. Manglende kendskab til sådanne analyser samt et meget snævert udvalg af værker, som anvender diskursanalyse, eller som er 'socialkonstruktivistiske', kunne være forklaringer på hans påstand om, at en kritik af diskursteoretiske og socialkonstruktivistiske positioner skulle være fraværende i den eksisterende forskning.

Unøjagtige begreber

Bredsdorff lægger ud med at indkredse begreberne diskurs og diskursanalyse og deres udvikling. Her inddrager han både humanistisk og samfundsvidenskabelig litteratur. Bredsdorffs definition på diskursbegrebet (s.12) er ret broget og i sin reduktion unøjagtig. Definitionen tager ikke højde for f.eks. relationen mellem kulturen som helhed og diskurser, diskursers relationer til hinanden eller til de måder, forholdet mellem enkelte statements er struktureret på. Bredsdorffs reduktion af det engelske 'utterances' og 'statements' til 'sætninger' peger, ligesom hans reduktionistiske tekstbegreb, på, at han mangler indsigt i diskursanalysernes grundlæggende positioner. I andet kapitel prøver han at få greb om diskurs og diskursanalysens teoretiske baggrund; her inddrager han konstruktivismebegrebet. Der følger et kapitel, hvor han diskuterer en række udvalgte diskursanalytiske lærebøger og oversigtsværker. I fjerde kapitel tager han fat på sin kritik af en konkret diskursanalyseres resultater og dens metoder: antologien *Diskursteorien på arbejde*, som bl.a. hans RUC-kollega Torben Beck Dyrberg udgav i 2000. Den tanke strejfer mig, at bogen måske skal forstås som et forsøg på et internt opgør blandt RUC-folk?

Bredsdorffs generalisering og universalisering af sine egne kritiske diskussioner, som han ophører til en

kritik af selve diskursanalysen, peger for mig at se på, at han blankt afviser nogle af poststrukturalismens basale grundpositioner. Således findes 'diskursanalysen' som metode med stort 'M' ikke, men derimod en række kritiske analytiske strategier. Selve diskursbegrebet signalerer i hans brug en fastlåsede homogenitet, som det slet ikke rummer. Således kan hans kritik også læses som en modernists manglende forståelse over for - eller måske endda blanke afvisning af - postmoderniteten i forskningen.

Relativisme

Bredsdorffs påstand, at relativisme er en uundgåelig konsekvens af diskursanalytiske tilgange, peger ligeledes i denne retning. Eksempelvis gemmer der sig bag betegnelsen 'the linguistic turn' analytiske tilgange, som studerer betydningsdannelse-processer, og som bl.a. tager udgangspunkt i, at det ikke er menneskeligt muligt klart at skelne mellem virkeligheder og deres tolkninger, f.eks. i sproget. En af de mest basale poststrukturalistiske strategier er, at man hverken ser det, man vælger at skrive om, eller de overbevisninger, man skriver ud fra, som noget absolut. En del kan aldrig stå for det hele. I stedet for skal tingene ses som relaterede til hinanden i en konkret og specifik kontekst og med udgangspunkt i forskellige positioner.

'Relationel' er imidlertid ingeniunde et synonym for 'relativ'. Ligeledes er diskursanalyse ikke en ideologi, som man kan være 'tilhænger' af. Måske Bredsdorff

kunne tage højde for det, hvis han en anden gang giver sig i kast med at diskutere poststrukturalistisk inspireret forskning?

Ensidigt kendskab

Bredsdorffs frontalangreb mod 'diskursanalyser' og 'socialkonstruktivismen' må bl.a. kunne føres tilbage til et ensidigt kendskab til, hvad der findes på markedet. Selvom jeg absolut vil give ham ret i, at der findes eksempler på, at nogle begreber fra diskursanalysen er blevet til tomme 'mode- og kodeord', og selvom jeg godt kan følge hans kritik af de såkaldte 'socialkonstruktivismen'. En mainstreaming af poststrukturalistiske begreber, der bruges, uden at man også reflekterer deres teoretiske grundlag og deres analytiske konsekvenser, medfører, at disse begreber bliver selvforklarende og indholdstomme. Men at identificere et snævert udvalg af relevant litteratur med diskursanalysen per se og derfra at forkaste diskursanalytiske tilgange som sådan virker på mig mildest talt en anelse overdrevet.

Iris Rittenhofer er ekstern lektor, ph.d. ved Afdeling for Kønsforskning, Aarhus Universitet.